

УДК 378.091.3:[81'243:338.48]

DOI:

Наталія Івасів, кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА

Розглядається проблема застосування інтегрованого підходу до професійної іноземної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства. Крізь призму інтегрованого підходу висвітлюється інтегроване вивчення змісту та мови (CLIL – Content and Language Integrated Learning), в основі якого є паралельне набуття професійних і мовних компетенцій. Інтегрований підхід сприяє встановленню міжпредметних зв'язків з навчальною дисципліною “Іноземна мова професійного спрямування” і дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

Ключові слова: інтегрований підхід; професійна іноземна підготовка; майбутні фахівці з туризмознавства.

Лит. 12.

**Nataliya Ivasiv, Ph.D. (Pedagogy), Assistant of the Foreign Languages
for Sciences Department, Lviv Ivan Franko National University**

INTEGRATED APPROACH TO PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF PROSPECTIVE SPECIALISTS OF TOURISM STUDIES

The problem of application of the integrated approach to professional foreign language training of prospective specialists of tourism studies is considered. Content and Language Integrated Learning (CLIL), that is based on the parallel acquisition of professional and linguistic competencies, is covered through the prism of the integrated approach. The main components of the CLIL are: content (the process of knowledge, skill and ability mastering within the subject which is being studied), communication (the development of written and oral meaningful communication), cognition (the development of cognitive skills), culture (cultural knowledge, aimed at understanding of own and foreign culture). The main principles are identified (creativity, orientation towards self-development and self-education, variability, multicultural self-determination of the individual, tolerance, cultural dialogue) and goals (the formation of the coherent picture of the world, new skills and abilities, creative and tolerant individual, moral values, key competencies) of the integrated approach in professional foreign language training of prospective tourism studies specialists.

The discipline “Foreign language for professional purpose” for the students of speciality “Tourism” is considered as an integrated course. The sources of integration are language and professional skills and knowledge. The above-mentioned approach allows to combine language and professional material into thematic sections. The inclusion of the thematic sections is aimed at the strengthening of the interdisciplinary connections within the integrated approach.

The integrated approach helps to establish interdisciplinary connections with the discipline “Foreign language for professional purpose” and the disciplines of the professional and practical training cycle, namely: “Geography of tourism”, “Tourist country studies”, “Organization of Tours”, “Organization of Excursion Activity”, “Advertising and Information Technologies in Tourism”, “World Recreational Complexes”, “Innovations in the field of hospitality”. It will enable the integration of the acquired knowledge, skills and abilities in the process of foreign language communication during the professional activity of prospective tourism studies specialists.

Keywords: integrated approach; professional foreign language training; prospective tourism studies specialists.

Постановка проблеми. Сьогодні інтеграція є одним із значних явищ в освіті. Вона переважає всі інші явища широкою експериментального втілення, глибиною творчого задуму, тривалістю та діалектичністю історичного розвитку. Головною функцією інтеграційних процесів є досягнення синергетичного ефекту на основі кооперації та співробітництва, які переважають над

диференціацією та відокремленням. Інтегрований підхід може вирішити завдання цілісної підготовки майбутніх фахівців завдяки не лише інтегруванню дисциплін, але й злиттю методів, форм та організації освітнього процесу [2]. Тому є важливим застосування інтегрованого підходу до професійної іноземної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства з метою формування ключових компетентностей та формування

особистості, готової до ефективної міжкультурної комунікації.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Інтегрований підхід окреслений у розвідках Н. Антонова, І. Козловської, В. Тенішевої, І. Зимньої, О. Земцової, Н. Оськіної та інших. Дослідник Н. Антонов [1] трактує інтеграцію як процес взаємопроникнення, ущільнення, уніфікації знання, який проявляється через єдність з протилежним йому процесом розчленування, розмежування, диференціації [1]. Професор І. Козловська [6] визначає цей термін як “процес зближення й зв’язку наук, який діє поряд із процесом диференціації, що є вищою формою втілення міжпредметних зв’язків на якісно новому рівні навчання” [6, 32]. Як слушно зазначає В. Тенішева “інтеграція забезпечує рух педагогічної системи до її більшої цілісності і в результаті веде до підвищення рівня освітнього процесу, що виражається у формуванні необхідних компетенцій / компетентностей студентів” [8, 69]. І. Зимня та О. Земцова [4] вважають, що “інтегрований підхід – це цілісне подання сукупності об’єктів, явищ, процесів, що об’єднуються як мінімум однією спільною характеристикою, в результаті чого створюється їх нова якість” [4, 14 – 19]. Н. Оськіна [11] виділяє основні методичні принципи, що забезпечують інтеграцію в процесі навчання іноземної мови, а саме: постійний взаємозв’язок теоретичних знань з їх використанням, активний характер навчання, який забезпечить органічне сполучення всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності – слухання, аудіювання, читання та письма.

Однак достатньої уваги проблемі застосування інтегрованого підходу до професійної іноземної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства в дослідженнях приділено не було.

Метою статті є дослідження проблеми застосування інтегрованого підходу до професійної іноземної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

Виклад основного матеріалу. Принцип інтеграції в освітньому процесі реалізується на основі міжпредметних зв’язків, які базуються на встановленні сукупності предметного змісту інтегрованих галузей знань і передбачають оволодіння студентами системою логічних і специфічних прийомів пізнавальної діяльності. Міжпредметні зв’язки як інструмент реалізації інтеграційного процесу в навчанні розвивають мислення студентів, формують узагальнені знання, єдину наукову картину світу, світогляд індивіда [3].

Дисципліна “Іноземна мова за професійним спрямуванням” для студентів спеціальності

“Туризм” – це інтегрований курс з точки зору системного аналізу. Вона об’єднує дві або декілька дисциплін, зберігаючи зв’язок з предметами-джерелами, та дістає свої власні риси, і під час впровадження в освітній процес поступово набуває якості предметоцентричності. Міжпредметні зв’язки як форма інтеграції діють паралельно з інтегрованими курсами і відіграють роль координатора різних дисциплін. Інтеграція іноземної мови та предмету за фахом реалізується на міжпредметній основі на рівні дидактичного синтезу. Джерелами інтеграції слугують мовні та професійні знання і вміння. Таким чином, у процесі інтеграції іноземної мови і фахових дисциплін відбувається поєднання систем (мовної та професійної) в освітньому процесі, що на практиці готує до іноземної мовленнєвої діяльності в професійних ситуаціях, а також веде до формування професійно спрямованого сприйняття мовних явищ.

Іноземна мова професійного спрямування як засіб комунікації, отримання інформації та самовираження вимагає структурування змісту навчання іноземної мови відповідно до інтегрованого підходу. Згаданий підхід дозволяє об’єднати мовний та професійний матеріал у тематичні розділи:

1. Роль іноземних мов у житті сучасного суспільства (The Role of Foreign Languages in the Life of Modern Society).
2. Історія туризму (History of Tourism).
3. Географія міжнародного туризму (Geography of International Tourism).
4. Розвиток туризму в Україні (Development of Tourism in Ukraine).
5. Індустрія гостинності (Hospitality Industry).
6. Індустрія туризму. Основні визначення (Industry of Tourism. Basic Definitions).
7. Туроператори (Tour Operators).
8. Види туризму (Types of Tourism).
9. Огляд визначних місць (Sightseeing).
10. Розваги (Entertainment).
11. Житло та громадське харчування (Accommodation and Catering).
12. Транспорт (Transportation).
13. Кар’єра в туризмі (Careers in Tourism).
14. Відносини з клієнтами в туризмі (Customer Relations in Tourism).
15. Професійне міжособистісне спілкування в туризмі (Professional Interpersonal Communication in Tourism).

Включення тематичних розділів, спрямованих на розвиток інтересів, емоційної сфери, світогляду майбутніх фахівців з туризмознавства в їхній професійній галузі, відповідає тенденції

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА

неперервної освіти і зміцненню міжпредметних зв'язків у рамках інтегрованого підходу, що створює передумови для виникнення позитивних емоцій у процесі оволодіння іноземною мовою і сприяє розвитку ціннісно-мотиваційного компонента готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійного іншомовного спілкування [5, 59 – 60].

Крізь призму інтегрованого підходу в рамках нашого дослідження можемо розглянути підхід – інтегроване вивчення змісту та мови (CLIL – Content and Language Integrated Learning), в основі якого є паралельне набуття професійних і мовних компетенцій. Термін, введений Девідом Маршем (D. Marsh) [10] в 1994 р., відноситься до навчальних ситуацій, коли всі предмети або їх частина викладались іноземною мовою. Цей підхід мав на меті вивчення предмету та одночасне вивчення іноземної мови [10].

Ідея використання принципу предметно-мовного інтегрованого навчання виникла в результаті підвищених вимог до рівня володіння іноземною мовою за обмеженого часу, відведеного на його вивчення.

Основними компонентами CLIL є так звані 4C: content, communication, cognition, culture.

1. Content – процес оволодіння знаннями, навичками та уміннями в рамках предмету, що вивчається.

2. Communication – розвиток письмового та усного змістовного спілкування, “спілкування стає змістовно значущим, оскільки мова виступає як інструмент спілкування, а не як самоціль” [12].

3. Cognition – розвиток когнітивних навичок (завдання для аналітичного або критичного читання та письма, виділення головного, порівняння, знаходження зв'язків, систематизація тощо).

4. Culture – культурологічні знання, спрямовані на розуміння власної та іншомовної культур, визначення свого місця та ролі в них, формування позитивного ставлення до інших культур.

У процесі визначення основних принципів методичного підходу CLIL у різних європейських країнах виділяється п'ять основних аспектів, що охоплюють культурне, соціальне і мовне середовище, спрямованих на вирішення предметних та освітніх задач.

Аспекти CLIL та способи їх реалізації.

1. Культурний аспект:

- вивчення та розуміння культури інших країн;
- розвиток навичок міжкультурного спілкування;
- вивчення особливостей сусідніх країн, регіонів та національних меншин;
- розширене розуміння культурних взаємовідносин.

2. Соціальний аспект:

- підготовка до інтернаціоналізації, особливо в рамках європейської інтеграції;
- можливість скласти іспит на отримання сертифікату міжнародного зразка;
- підвищення освітнього рівня в рамках програми закладу вищої освіти.

3. Мовний аспект:

- підвищення загального рівня мовної компетенції;
- розвиток комунікативних навичок;
- поглиблене розуміння як рідної, так і іноземної мов;
- розвиток зацікавленого ставлення як до рідної, так і до іноземної мови;
- використання іноземної мови для прикладної мети.

4. Предметний аспект:

- можливість різностороннього вивчення предмету;
- доступ до спеціальної фахової термінології за допомогою іноземної мови;
- підготовка до подальшого навчання або до роботи.

5. Навчальний аспект:

- можливість використання різних тренувальних стратегій;
- використання різних методів і форм аудиторної роботи;
- посилення мотивації студентів [9].

Виділяємо такі основні принципи інтегрованого підходу в іншомовній професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства: творчості; орієнтації на саморозвиток і самоосвіту; варіативності; полікультурного самовизначення і самоактуалізації особистості; толерантності; діалогу культур.

Серед основних цілей інтегрованого підходу у професійній іншомовній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства важливо виокремити: формування цілісної картини світу (студенти глибше розуміють цілі вивчення предметів, усвідомлюючи зв'язок між ними, таким чином підвищується мотивація до процесу навчання); формування нових навичок та вмінь завдяки обміну та взаємозбагаченню системи елементами різних систем (завдяки цьому розширюються можливості студентів); становлення нового типу особистості, вільного від стереотипів і вільного у виборі дій, що є важливим у формуванні особистості, готової до конструктивного міжкультурного спілкування; формування толерантної особистості, що на даному етапі розвитку суспільства є однією з пріоритетних задач освітньої системи;

формування (шляхом створення проблемних ситуацій) творчої особистості, готової до пошуку рішень у нестандартних ситуаціях; формування моральних цінностей студентів (включення матеріалу морального спрямування); формування ключових компетенцій (комунікативної, соціокультурної, навчально-пізнавальної) [9].

Результатом застосування інтегрованого підходу у навчанні іноземної мови професійного спрямування є інтенсифікація процесу навчання, систематизація навчально-пізнавальної діяльності, формування професійних навичок студентів, всебічний розвиток особистості, формування варіативності мислення, становлення нового типу особистості майбутнього фахівця з туризмознавства.

Вирішення мовних задач у сфері туризму вимагає від майбутніх фахівців знання матеріалу з таких областей як географія, культурологія, музеєзнавство, археологія, релігія, екологія, маркетинг, менеджмент, психологія та інші.

Формування професійної іноземної компетентності майбутніх фахівців з туризмознавства відбувається у тісній взаємодії з вивченням таких фахових дисциплін: “Географія туризму”, “Туристичне країнознавство”, “Організація туристичних подорожей”, “Організація екскурсійної діяльності”, “Реклама та інформаційні технології в туризмі”, “Рекреаційні комплекси світу”, “Географія та рекреація міжнародного туризму”, “Інновації в сфері гостинності”. Такий міжпредметний зв’язок у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства має позитивний вплив на процес засвоєння іноземної мови [5, 63].

Міжпредметна інтеграція дозволяє багатогранно розглядати суть професії майбутнього фахівця з туризмознавства. Вона створює передумови для формування широко інформованого фахівця, як творчої особистості, активно діючого в соціальній і професійній сфері. Впровадження інтегрованого підходу в професійну іноземну підготовку майбутніх фахівців з туризмознавства забезпечує цілісність і системність процесу навчання. Засвоєні в цьому процесі інтегровані знання стають інформаційно місткими, забезпечуючи формування іноземної професійної компетентності високого рівня. Даний підхід сприяє інтенсифікації, систематизації та оптимізації навчально-пізнавальної діяльності [7].

Висновки. Отже, інтегрований підхід сприяє встановленню міжпредметних зв’язків з навчальною дисципліною “Іноземна мова професійного спрямування” і дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки, що дасть змогу інтегрувати отримані знання, навички,

вміння в процес комунікації іноземною мовою під час професійної діяльності майбутніх фахівців з туризмознавства.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження доцільно спрямувати на аналіз новітніх методів навчання через призму інтегрованого підходу до професійної іноземної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонов Н. С. Інтеграційна функція навчання. Київ: Освіта, 1989. 304 с.
2. Борщева О. В. Структура інтегративного підходу к обучению иностранному языку. Вестник Московского государственного гуманитарного университета им. М. А. Шолохова. Серия “Педагогика и психология”. 2011. № 1. С. 5–9.
3. Заграйска Ю. С. Методика интегрированного обучения английскому языку и зарубежной литературе на занятиях по домашнему чтению: II курс, языковой вуз: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Иркутск, 2009. 168 с.
4. Зимняя И. А., Земцова Е. В. Интегративный подход к оценке единой социально-профессиональной компетентности выпускников вузов. Высшее образование сегодня. 2008. № 5. С. 14–19.
5. Івасів Н. С. Професійна іноземна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2018. 435 с.
6. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи: моногр. / за ред. С. У. Гончаренка. Львів: Світ, 1999. 302 с.
7. Лобьшева Т. М. Формирование профессиональной компетентности у будущих менеджеров индустрии туризма на основе интегративного подхода: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Чебоксары, 2013. 24 с.
8. Тенищева В. Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции: дис. ... д-ра пед. наук. – Москва, 2008. 400 с.
9. Marsh D. Content and Language Integrated Learning: The European Dimension. Actions, Trends and Foresight Potential. 2002. URL: <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index.html> (дата звернення: 17.03.2017).
10. Marsh D. The relevance and potential of content and language integrated learning (CLIL) for achieving MT+2 in Europe submitted to European Commission DG EAC in September 2002. URL: <http://userpage.fu-berlin.de/elc/bulletin/9/en/marsh.html> (дата звернення: 20.03.2017).

11. Oskina N. Topicality of integrated approach to intensive foreign language teaching. *Наука і освіта: наук.-практ. журн. Південноукр. нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського*. 2015. № 6. С. 101–104.

12. Perez-Vidal C. The integration of content and language in the classroom: A European approach to education. *CLIL across educational levels / eds. E. Dafouz and M. Guerrinni, Madrid: Richmond*, 2009. P. 3–16.

REFERENCES

1. Antonov, N. S. (1989). *Intehratsiina funktsiia navchannia* [Integration function of learning]. Kyiv: Osvita, 304 p. [in Ukrainian].

2. Borshcheva, O. V. (2011). *Struktura intehrativnoho podkhoda k obucheniiu inostrannomu yazyku* [The structure of the integration approach to foreign language learning]. *Journal of M. A. Sholokhov Moscow State Humanitarian University. Series: pedagogy and psychology*. No 1, p.p. 5–9. [in Russian].

3. Zagraiskaia, Yu. S. (2009). *Metodika integrirovannogo obucheniia angliiskomu yazyku i zarubiezhnoi litieraturie na zaniatiiakh po domashniemu chtieniui* [Methods of integrated learning of English language and foreign literature during the home reading classes]. *Candidate's thesis*. Irkutsk, 168 p. [in Russian].

4. Zimniaia, Y. A. & Ziemtsova, E. V. (2008). *Integrativnyi podkhod k otsenkie edinoi sotsialno-professionalnoi kompetientnosti vypusnikov vuzov* [Integration approach to the assessment of the unified social and professional competencies of university graduates]. *Higher education today*. No 5, pp. 14–19. [in Russian].

5. Ivasiv, N. S. (2018). *Profesiina inshomovna pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z turyzmoznavstva u vyshchikh navchalnykh zakladakh* [Professional Foreign Language Training of Prospective Tourism Studies Specialists in Higher Educational Institutions].

Candidate's thesis. Khmelnytskyi, 435 p. [in Ukrainian].

6. Kozlovska, I. M. (1999). *Teoretyko-metodolohichni aspekty intehratsii znan uchniv profesiino-tekhnichnoi shkoly: dydaktychni osnovy* [Theoretical and methodological aspects of knowledge integration of vocational students: didactic basics]. Lviv: Svit, 302 p. [in Ukrainian].

7. Lobysheva, T. M. (2013). *Formirovaniie professionalnoi kompetientnosti u budushchikh mieniedzherov industrii turizma na osnovie integrativnogo podkhoda* [Forming of professional competence for future managers of the tourism industry on the basis of integrated approach]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Cheboksary, 24 p. [in Russian].

8. Tenishcheva, V. F. (2008). *Integrativno-kontiekstnaia model formirovaniia professionalnoi kompetientsii* [Integrative contextual model of the professional competence formation]. *Doctor's thesis*. Moskov, 400 p. [in Russian].

9. Marsh, D. (2002). *Content and Language Integrated Learning: The European Dimension*. *Actions, Trends and Foresight Potential*. Available at: <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index.html> (17.03.2017). [in English].

10. Marsh D. The relevance and potential of content and language integrated learning (CLIL) for achieving MT+2 in Europe submitted to European Commission DG EAC in September 2002. (2002). URL: <http://userpage.fu-berlin.de/elc/bulletin/9/en/marsh.html> (accessed 20 March 2017). [in English].

11. Oskina, N. (2015). Topicality of integrated approach to intensive foreign language teaching. *Science and education*. *Journal of K. D. Ushynskyi South Ukrainian National Pedagogical University*, No. 6, pp. 101–104. [in English].

12. Perez-Vidal C. (2009). The integration of content and language in the classroom: A European approach to education. *CLIL across educational levels / eds. E. Dafouz and M. Guerrinni, Madrid: Richmond*, pp. 3–16. [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.02.2019

“Найбільша цінність для людини – це її власне виховання”.

Григорій Сковорода
український філософ, педагог

“Слово має бути вірним, дія – рішучою”.

Конфуцій
давньоқытайський філософ

